

H. HARTZIEKENHUIS
MOL

Chemotherapie

WELKOM

BIJ HET
H. HARTZIEKENHUIS
MOL

H. HARTZIEKENHUIS
MOL

**doet het met zorg,
veilig en kwaliteitsvol!**

Kwaliteitslabel

NIAZ[®]
Nederlands Instituut voor Accreditatie in de Zorg

2017 - 2022

*Het H. Hartziekenhuis Mol
is een kwaliteitsvol en
veilig georganiseerd ziekenhuis.*

Contact

Dienst: Internistisch daghospitaal — tel.: 014/712718 – 014/712803

Verantwoordelijke artsen: Dr. Dieudonné – Dr. Martens

Verantwoordelijke verpleegkundige: Josefin Bongaerts

Dit is een informatiebrochure over de behandeling met chemotherapie.
Deze brochure draagt enkel bij tot een goed verloop van uw behandeling en
vervangt niet een goed gesprek tussen u en onze gezondheidswerkers.

INHOUD

Woordje vooraf	4
Wat is chemotherapie?	5
Welke behandeling en hoe?	5
Hoe werkt chemotherapie?	6
Bijwerkingen:	7
• Invloed op het beenmerg	8
• Invloed op mond, maag en darmen	10
• Invloed op haren en huid	12
• Vermoeidheidsgevoel	13
• Invloed op de geslachtsorganen	14
Aanbevelingen voor u en uw familie tijdens en na de behandeling chemotherapie	15
Een gesprek	16
Opmerkingen	17

WOORDJE VOORAF

Het is geweten dat kanker een ernstige ziekte is, maar toch kan deze ziekte in vele gevallen met succes behandeld worden.

In dit foldertje gaat het over chemotherapie. De dokter of de verpleegkundige heeft u waarschijnlijk al uitgelegd wat chemotherapie inhoudt. Met dit foldertje geven wij u de mogelijkheid om alles eens rustig te overlezen.

Indien u achteraf nog vragen heeft, is er zeker mogelijkheid om deze te stellen.

Tip!

Schrijf uw vragen op.

U kan er de volgende keer met uw dokter over praten. Ook is het belangrijk, dat familie en vrienden weten wat er aan de hand is. Laat hen ook dit foldertje lezen.

Uiteraard blijft dit een vrije keuze.

WAT IS CHEMOTHERAPIE?

Een wildgroei van cellen vormt een tumor. Wanneer deze cellen kwaadaardig zijn, spreekt men van kanker.

Als deze cellen zich verspreiden op afstand, kunnen er nieuwe tumoren ontstaan en deze noemt men uitzaaiingen of metastases.

Chemotherapie is de behandeling van kanker met speciale medicijnen. De medicijnen noemt men cytostatica.

Ze werken op het hele lichaam.

Chemotherapie remt de celdeling. Ze worden daarom ook wel celgroeiremmende of celdodende middelen genoemd.

WELKE BEHANDELING EN HOE?

Chemotherapie kan op verschillende manieren toegediend worden:

- via de mond (capsule, drank of tablet)
- via een spuit in een ader of via een spier
- via een infuus

Chemotherapie wordt meestal met tussenpozen uitgevoerd, dit kan gaan van een “kuur” van 1 dag tot enkele dagen met daarna meestal een rustperiode van 1 week of 2 weken.

Elke patiënt krijgt een individueel behandelingsschema met tussentijdse controles. Is er een wijziging in het schema dan wordt dit steeds met u besproken.

De huisarts krijgt alle nodige informatie van uw specialist-arts. Daarom kan u bij problemen steeds bij uw huisarts terecht.

HOE WERKT CHEMOTHERAPIE?

Het doel van deze medicijnen is zo veel mogelijk kankercellen te vernietigen zodat de tumor kleiner wordt of helemaal verdwijnt.

Wanneer gebruikt men cytostatica of chemotherapie?

- curatieve chemotherapie = genezende behandeling
Er zijn kankers die heel goed op cytostatica behandeling reageren. Bij zo'n behandeling kan het gezwel volledig verdwijnen.
- preventieve chemotherapie = hulpbehandeling
Indien een tumor via operatie verwijderd is, gebruikt men voor alle zekerheid (om uitzaaiingen te voorkomen) cytostatica na de operatie.
- palliatieve chemotherapie = verzachtende behandeling
Soms is bestraling of een operatie niet voldoende of komt men voor een operatie of bestraling niet in aanmerking. In deze gevallen probeert men het gezwel en/of uitzaaiingen met behulp van chemo zoveel mogelijk te verkleinen. Daardoor verminderen de klachten zoals vb. pijn.

BIJWERKINGEN

Chemotherapie heeft niet alleen invloed op tumorcellen maar spijtig genoeg ook op de gezonde cellen. De snelgroeiende gezonde cellen hebben vooral last van chemotherapie. Vandaar dat patiënten vaak last hebben van bijwerkingen. Naargelang de gebruikte medicijnen ondervindt men bijwerkingen.

Bijwerkingen verdwijnen gelukkig wanneer de gezonde cellen zich hersteld hebben en dat kan vrij snel gebeuren.

De bijwerkingen worden veroorzaakt door de medicijnen en niet door de ziekte. Bij sommige mensen zijn de bijwerkingen ernstig, anderen hebben er geen last van. De ernst van de bijwerkingen heeft niets te maken met het resultaat van de behandeling: indien er geen bijwerkingen zijn, betekent dit niet dat de behandeling niet werkt. Anderzijds, wanneer er wel bijwerkingen zijn wil dit niet zeggen dat de medicijnen wel werken.

Invloed op het beenmerg

De verschillende bloedcellen worden in het beenmerg aangemaakt, zoals:

- witte bloedlichaampjes of leukocyten of leuko's
- rode bloedlichaampjes of erytrocyten
- bloedplaatjes of trombocyten of trombo's

Cytostatica of chemotherapie hebben op het beenmerg meestal een remmend effect wat verklaart dat er te weinig nieuwe bloedcellen worden aangemaakt. Rond de 8ste tot de 10de dag na chemotherapie zijn de bloedcellen meestal het laagst. De bloedcellen herstellen zich meestal tegen de volgende behandeling. Soms hebben de bloedcellen meer tijd nodig en dan wordt de therapie een week uitgesteld. Zelf kan men dit proces niet beïnvloeden. Voeding, gezonde lucht, rust, ... zijn goed, maar zullen geen beslissende rol spelen om het herstel te bevorderen. Het beenmerg heeft zijn tijd nodig. De eventuele klachten die gepaard gaan met de beenmergremming hangen samen met de typische functies van de verschillende cellen.

De witte bloedlichaampjes hebben de functie om te helpen tegen infecties. Als er te weinig witte bloedlichaampjes zijn is de kans groter dat een banale infectie in gewone omstandigheden ernstige infecties kan veroorzaken. Soms kan u pijn ervaren op de plaats waar een infectie zich voordoet. Soms krijgt u dan koorts en kunnen er rillingen optreden die moeilijk onder controle te krijgen zijn, eventueel zelfs zonder temperatuursverhoging.

Bij koorts ($t^{\circ} > 38^{\circ}\text{C}$): contacteer uw huisarts of begeef u naar de spoedgevallendienst.

Tips

- vermijd rond de 10de dag:
 - o sterk bevolkte plaatsen
 - o veel bezoek
 - o zieke kinderen/bezoekers

- voorkom huidwondjes, ze zijn ingangspoortjes tot infecties
- gebruik een elektrisch scheerapparaat in plaats van scheermesjes
- goede tandhygiëne. Bespreek cariësproblemen met uw arts
- goede algemene hygiëne
- zorg voor een goede ontlasting, de darmen kunnen kiemen vrijgeven in het bloed
- overvloedige diarree die meer dan 24 uur aanhoudt steeds melden aan uw behandelende arts

Indien u toch een wondje krijgt, ontsmet goed en druk het wondje een tijdje dicht.

Indien u kleine rode vlekjes krijgt (speldenknopjes), of blauwe plekken zonder u te stoten of u merkt bloed bij uw urine: meld dit spoedig aan uw arts.

Tips

- vermijd allerlei verwondingen
- pas uw activiteiten aan om risico's te voorkomen, stel bepaalde sporten uit
- zorg voor een vlotte ontlasting, extra drukken kan wondjes geven
- opgelet met aspirine-achtige producten: overleg met uw arts, aspirine-achtige producten verminderen de bloedstolling
- gebruik een thermometer niet rectaal

Rode bloedlichaampjes vervoeren de ingeademde zuurstof door het hele lichaam. Als u last krijgt van vermoeidheid, duizeligheid, bleekheid of koude rillingen kan het zijn dat er niet voldoende rode bloedlichaampjes zijn.

Soms is het nodig om een bloedtransfusie te krijgen. Meestal verdwijnen de klachten dan snel.

Tips

- houd u aan de afgesproken bloedcontroles
- forceer u niet bij inspanning. Rust wanneer nodig, doch bewegen blijft de boodschap.

Invloed op mond, maag en darmen

Veel patiënten krijgen last van braken en misselijkheid. Bij de chemotherapie wordt, voordat men start, medicatie gegeven tegen misselijkheid. Bij ontslag krijgt u medicatie mee om de eerste dagen thuis te nemen. Zorg dat u voldoende drinkt. Blijft de misselijkheid aanhouden en heeft u moeite met drinken, neem dan contact op met de afdeling in het ziekenhuis.

Bij chemotherapie is het belangrijk om uw gewicht op peil te houden.

Tips

- beter zes keer per dag kleine beetjes eten dan drie grote maaltijden
- verkies wat u zelf graag hebt
- neem gezonde en gevarieerde voeding, alternatieve diëten kunnen een aanvulling zijn, maar geen vervangende therapie
- vermijd sterk geurende voeding
- drink cola tussendoor, eventueel laten uitbruisen
- drink niet teveel tijdens de maaltijd
- vermijd de eerste dagen na chemotherapie citrusvruchten (vb sinaasappelsap)

Wegens toediening van bepaalde medicatie vb tegen misselijkheid of braken kan er een verhoogd risico op verstopping ontstaan.

Tips

- drink voldoende
- neem zonodig laxerende voedingsstoffen vb peperkoek, vers fruit ...
- vraag advies indien u 2 à 3 dagen geen stoelgang heeft gehad

Sommige chemotherapie kan diarree veroorzaken. Aanhoudende diarree is gevaarlijk voor uitdroging, zeker indien dit in combinatie is met koorts. Raadpleeg dan uw arts

of huisarts.

Sommige producten verhogen de kans op irritatie en ontsteking in de mond.

Tips

- dagelijkse mondhygiëne, ook bij tandprothese poets dagelijks uw tanden met een zachte tandenborstel
- gebruik een vette lipstick bij te droge lippen
- gebruik verzachtende of ontsmettende mondspoeling na het eten en voor het slapengaan vb kamillethee, zoutwater, corsodyl, kamillosan
Volg voor de keuze uw behandelende arts.
- kauwen op een stukje ananas verfrist en reinigt uw mond
- vermijd korsten, prikkelende voedingsstoffen (vb mosterd, bruisende dranken, te hete of te koude dranken en gerechten ...)
- gebruik papbereidingen, gemalen voeding, calorierijke bijvoeding. Deze laatste is te verkrijgen bij uw apotheker in verschillende smaken.
- pijnverzachtende voedingsmiddelen vb roomijs, milkshakes, ijslolly's ...

Chemotherapie kan tijdelijk uw reuk- en smaakzin wijzigen.

Tips

- geef de voorkeur aan gerechten waar u zin in hebt

Invloed op haren en huid

Chemotherapie veroorzaakt vaak haaruitval dwz hoofdhaar, maar ook soms wimpers, wenkbrauwen, oksel- en schaamhaar.

Dit gebeurt niet bij alle chemotherapie. Kaalheid is steeds tijdelijk. De arts zal u meedelen of u medicijnen krijgt die haaruitval kunnen veroorzaken.

U kan zich een pruik aanschaffen waarvoor u een gedeeltelijke tussenkomst krijgt van het ziekenfonds.

Sommige mensen hebben last van een droge huid. De huid kan ook verkleuren. Verwittig uw arts indien u last krijgt van huiduitslag. Van sommige chemoprodukten krijgt men broze tot afvallende nagels. Deze bijwerkingen zijn eveneens tijdelijk.

Tips

- gebruik een vochtinbrengende crème
- bij extreem droge huid doet uiercrème wonderen
- vermijd rechtstreekse zonnestralen
- vermijd strakke kleding
- voorkom huidwondjes
- vermijd agressieve haarverzorging vb permanent of haarkleuring
- bij haarpijn (=juist voor het haarverlies) de haren zo kort mogelijk laten knippen

Vermoeidheidsgevoel

Een vaak voorkomende klacht is vermoeidheid. Er zijn verschillende factoren die dit kunnen veroorzaken: de ziekte zelf, de therapie, bloedarmoede, emotionele invloeden, spanningen, de gewijzigde levensgewoonte ...

Bij deze bijwerking is het belangrijk om deze vermoeidheid tijdig te erkennen en uw verwachtingen realistisch en haalbaar in te schatten.

Tips

- organiseer en verdeel uw taken
- vraag hulp, eventueel via organisaties (informatie via sociale dienst)
- neem korte rustpauzes
- doe zoveel mogelijk zittend
- gebruik hulpmiddelen zoals een boodschappenkarretje in plaats van een boodschappentas
- draag gemakkelijke kledij
- doe vooral de dingen die u zelf leuk vindt
- zorg voor een goede en volledige nachtrust
- overleg tijdig met uw arts

Invloed op de geslachtsorganen

Bij vrouwen kan door het gebruik van chemotherapie de menstruatie uitblijven, onregelmatig of erg hevig worden. Chemotherapie kan de vruchtbaarheid beïnvloeden.

De potentie bij de man wordt meestal weinig beïnvloed, maar bij velen neemt de seksuele belangstelling af.

Een zwangerschap blijft mogelijk maar wegens een reëel gevaar voor afwijkingen (chemotherapie werkt ook op de ei- en zaadcellen) is het aan te raden een zwangerschap te vermijden.

Met uw arts kan men bespreken hoelang deze invloed blijft duren.

Tips

- informeer u tijdig, gebruik de meest geschikte anticonceptie in overleg met uw arts
- indien nodig gebruik een glijmiddel op basis van water (apotheker)
- indien er geen seksuele belangstelling is, praat hierover met uw partner. Het is een tijdelijk probleem dat kan aangepakt worden.

AANBEVELINGEN VOOR U EN UW FAMILIE TIJDENS EN NA DE BEHANDELING CHEMOTHERAPIE

Wij raden u aan om van bij de start tot 7 dagen na het beëindigen van de behandeling volgende maatregelen te nemen:

- vermijd steeds contact met braaksel, urine en stoelgang de eerste dagen na cytostatica
- zwangere familieleden en familieleden die borstvoeding geven, dienen contact met cytostatica steeds te vermijden
- indien mogelijk gebruik een persoonlijk toilet
- mannen plassen best steeds zittend
- spoel het toilet steeds 2 x door met gesloten deksel
- was uw handen onmiddellijk zeer grondig bij contact met lichaamsvochten, gebruik wegwerphandschoenen indien mogelijk
- houd wegwerptissues en plastieken zak bij de hand in geval van braken
- was uw handen onmiddellijk zeer grondig bij het aanbrengen van zalven en crèmes, ook bij het verwijderen van bevuilde onderleggers en verbanden, gebruik wegwerphandschoenen
- bevuilde kledij of linnen (met lichaamsvochten) onmiddellijk in de wasmachine stoppen en wassen
- verzamel alle gebruikte materialen in een plastieken vuilniszak en knoop deze goed dicht voor verwijdering

EEN GESPREK

De behandeling met chemotherapie herinnert u er dagelijks aan dat u kankerpatiënt bent. Het is een erg harde situatie voor uzelf, maar ook voor uw familie, uw gezin en uw omgeving. De zekerheid dat de therapie zal lukken kan niemand geven, daarom is het ook niet moeilijk dat uzelf of iemand uit uw naaste omgeving hierdoor in de put zit of erg angstig is. Veel kankerpatiënten hebben behoefte aan een gesprek. Aarzel daarom niet om met uw naaste familieleden of vrienden hierover te praten. U kan zich ook steeds richten tot de verpleegkundigen of uw arts.

Goede en duidelijke informatie helpt om de angst te overwinnen. Mocht er nog enige onduidelijkheid zijn, weet dan dat we steeds ter beschikking staan om u verder te helpen.

Bij uw huisarts en behandelende arts kan u gerust terecht om vragen te stellen.

Als u de vragen vooraf opschrijft, heeft u minder kans ze te vergeten.

Denk vooral niet dat er geen tijd is, bij ons kan u steeds terecht!

Voor bijkomende vragen, helpen wij u graag verder. Ook thuis kan u ons telefonisch contacteren op het nummer 014/712803 tussen 8 u en 16.30 u.

OPMERKINGEN

H. HARTZIEKENHUIS MOL

H. Hartziekenhuis Mol
Gasthuisstraat 1 – 2400 Mol
Tel.: 014/71 20 00
E-mail: info@azmol.be
www.azmol.be

Deze brochure werd ontwikkeld door, en is eigendom van, het H. Hartziekenhuis Mol.
Elke reproductie of verspreiding zonder toestemming van de eigenaar is verboden.

Datum laatste aanpassing: 28 februari 2018
Naam auteur / verantwoordelijke: Dr. M. Martens
Kwalificaties auteur: Medisch oncoloog

H. HARTZIEKENHUIS
MOL

Algemeen nummer: 014 71 20 00

Afspraken: 014 71 20 53

Ombudsdienst: 014 71 21 93

Spoedgevallendienst: 014 71 23 92

Afspraken radiologie: 014 71 20 43